

พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติ

จัดการน้ำชุมชน ตามแนวพระราชดำริ
ฉบับการตูน ประจำปี ๒๕๖๐

มูลนิธิอุทกพัฒนา®
ในพระบรมราชูปถัมภ์

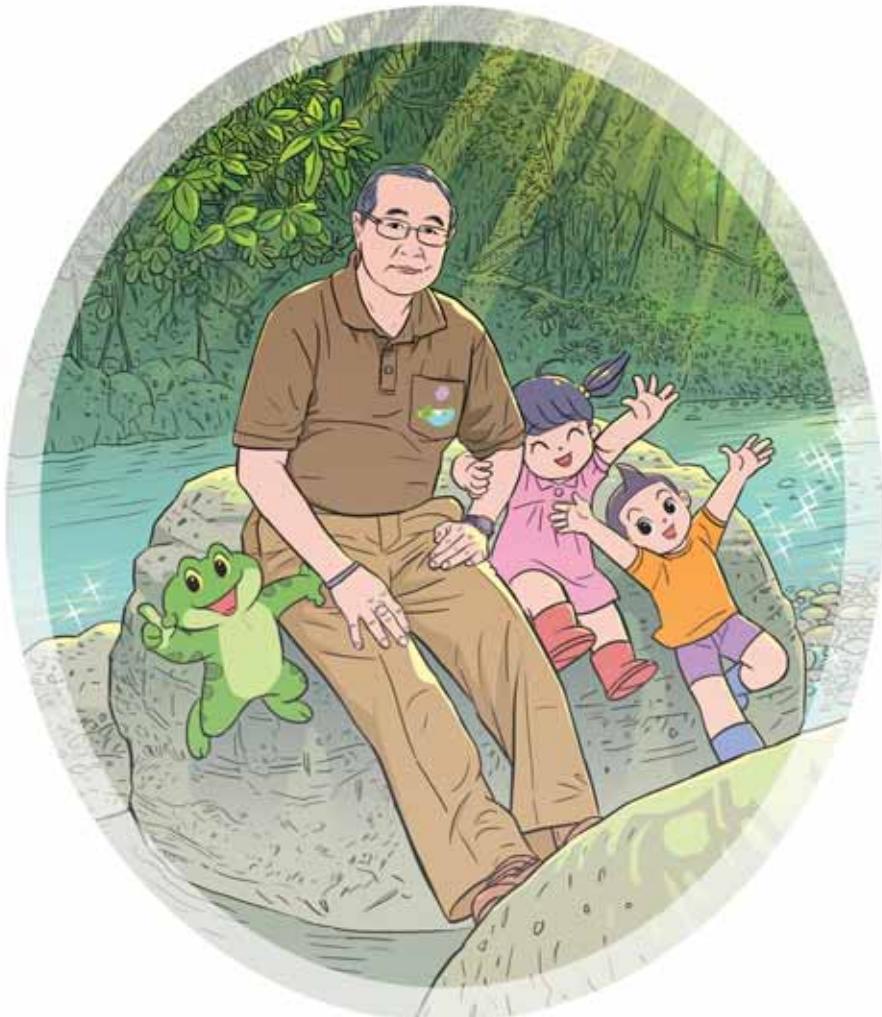
กระทรวง
วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

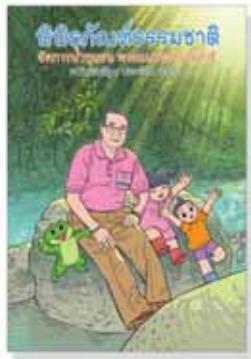

สถาบัน
สารสนเทศทรัพยากรน้ำและการเกษตร
(องค์การมหาชน)

พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติ

จัดการน้ำชุมชน ตามแนวพระราชดำริ
ฉบับการ์ตูน ประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๐

พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติ
จัดการน้ำชุมชน ตามแนวพระราชดำริ
ฉบับการดูแล ประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๐

พิมพ์ครั้งที่ ๑ ขันวานาคม ๒๕๖๐
จำนวน ๔,๐๐๐ เล่ม

จัดทำและเผยแพร่โดย
มูลนิธิอุทกพัฒน์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
พระราชวังดุสิต (สมามเสือป่า) อาคาร ๙๐๘ ถนนศรีอยุธยา
แขวงดุสิต เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ๑๐๓๐๐
โทรศัพท์ ๐๒ ๒๘๗ ๓๓๒๐
โทรสาร ๐๒ ๒๘๗ ๖๔๐๔
เว็บไซต์ www.utokapat.org

สถาบันสารสนเทศทรัพยากรื้นและการเกษตร (องค์การมหาชน)
๑๐๘ อาคารบางกอกใหญ่ทางเวอร์ชัน ๔ ถนนรามคำแหง แขวงถนนเพชรบุรี
เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร ๑๐๔๐๐
โทรศัพท์ ๐๒ ๒๙๙ ๗๐๓๔
โทรสาร ๐๒ ๒๙๙ ๗๐๓๓
เว็บไซต์ www.haii.or.th

ISBN 978-616-7772-03-5

คำนำ

“การจัดการน้ำชุมชนนั้น เก็บความสำเร็จในบางชุมชนแล้ว ให้ชุมชน ชาวบ้านที่มีความรู้ ประสบความสำเร็จ มีประสบการณ์จัดการและพัฒนาในพื้นที่ มาช่วยขยายผลไปยังชุมชนอื่น” พระราชาดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชาท่านเมื่อวันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๙

มูลนิธิอุทกพัฒน์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จึงได้น้อมนำแนวพระราชดำริ เพื่อดำเนินงานสร้างตัวอย่างความสำเร็จของการจัดการทรัพยากริมแม่น้ำ ขยายเป็น เครือข่ายการจัดการทรัพยากริมแม่น้ำชุมชน ตามแนวพระราชดำริ รวมทั้งน้อมนำ การอบรมคิด กระบวนการ และหลักการทางงาน ได้แก่ การทึ่นตนเอง คิดเชื่อมโยงกัน ใช้ชาร์มชาติแก้ชาร์มชาติ ทำงานให้เหมาะสมกับพื้นที่ หรือภูมิสังคม ลงมือทำและ สร้างตัวอย่างความสำเร็จ สามารถถ่ายทอดและขยายผลความสำเร็จสู่ชุมชนอื่น ผ่านตัวอย่างความสำเร็จในรูปแบบ “พิพิชญันธรรมชาติจัดการน้ำชุมชน ตามแนว พระราชดำริ” ซึ่งได้ดำเนินงานไปแล้วใน ๑๓ พื้นที่ ได้แก่ วังบัวแดง จังหวัดหนองคาย ชุมชนคลองรังสิต จังหวัดนครปฐม เครือข่ายลุ่มน้ำแม่กระชลป จังหวัดเชียงใหม่ ชุมชนคลองรังสิต จังหวัดปทุมธานี ชุมชนบ้านห้วยปลาหลด จังหวัดตาก ชุมชนบ้านล่องทอง จังหวัดบุรีรัมย์ กลุ่มบริหารการให้น้ำชลประทานอ่างเก็บน้ำห้วยหาร จังหวัดเชียงใหม่ ชุมชนบ้านทับศรีสัตต์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี บ้านพาลัน จังหวัด อุบลราชธานี เครือข่ายชุมชนรักษ์ป่าลุ่มน้ำคลอง จังหวัดเชียงราย และกลุ่มบริหาร จัดการน้ำชุมชนต่ำบ้านดุน จังหวัดพะเยา ชุมชนบ้านปากชุด จังหวัดสุราษฎร์ธานี และชุมชนต่ำบ้านดี้เหล็ก จังหวัดปราจีนบุรี

ผลจากการดำเนินงาน “พิพิชญันธรรมชาติจัดการน้ำชุมชน ตามแนว พระราชดำริ” นั้น มีความแตกต่างกันไปตามลักษณะภูมิประเทศ และภูมิสังคม ตลอด จนวัดน้ำธรรมของแต่ละชุมชน ซึ่งสหท้อนวิธีการบริหารจัดการในลักษณะเฉพาะ และ บนพื้นฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับวิถีชีวิตและสภาพสังคมของคนใน ทั้งหมดนั้นเป็นองค์ความรู้สำคัญให้ชุมชนนำไปปรับใช้ เพื่อบริหารจัดการทรัพยากริมแม่น้ำ ในชุมชนของตนได้เป็นอย่างดี

หนังสือการทุน “พิพิชญันธรรมชาติ จัดการน้ำชุมชน ตามแนวพระราชดำริ” จึงเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ที่รวบรวมบทเรียนรู้ด้านการบริหารจัดการทรัพยากริมแม่น้ำของเครือข่าย ชุมชนที่ได้ดำเนินงานและจัดตั้งเป็นพิพิชญันธรรมชาติ จัดการน้ำชุมชน ทั้ง ๑๓ พื้นที่ พร้อมถ่ายทอดและเผยแพร่ความสำเร็จผ่านการศูนย์ประกอบเนื้อหาให้นำสืบฯ และ เร้าใจจ่าย เหมาะสำหรับบุคคลทุกระดับ ทุกเพศ และทุกวัย สามารถเข้าใจการดำเนินงาน ต่อการจัดการทรัพยากริมแม่น้ำชุมชน ตามแนวพระราชดำริ และเป็นประโยชน์ต่อการประยุกต์ใช้ ต่อไป

คณะกรรมการ
เครือข่ายและสนับสนุนความรู้ฯ
ในการจัดการทรัพยากริมแม่น้ำชุมชน ตามแนวพระราชดำริ

สารบัญ

- ๐๗/ เครือข่ายลุ่มน้ำแม่ละอุป อ.กัลยาณิวัฒนา จ.เชียงใหม่
“ระบบจัดการป่าตันน้ำ”
- ๑๗/ เครือข่ายชุมชนรักษ์ป่าลุ่มน้ำลาว อ.เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย
“ระบบจัดการป่าตันน้ำ และป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง”
- ๒๗/ บ้านหัวยปลาหลด อ.แม่สอด จ.ตาก
“จัดการป่าอ่องอึน”
- ๓๗/ กลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทานอ่างเก็บน้ำห้วยทราย อ.พร้าว จ.เชียงใหม่
“บริหารจัดการอ่างเก็บน้ำขนาดเล็กและระบบกรະจาyn้ำ”
- ๔๗/ บ้านทับศรีสต์ อ.พนม จ.สุราษฎร์ธานี
“บริหารจัดการน้ำอ่างเก็บน้ำขนาดเล็ก และสระพวง”
- ๕๗/ บ้านผาซัน อ.โพธិ์ไทร จ.อุบลราชธานี
“จัดการพื้นที่ดินน้ำ น้ำแล้ง และน้ำหลอก”
- ๖๗/ บ้านเวียงคุก อ.เมือง จ.หนองคาย
“พื้นที่แหล่งน้ำธรรมชาติด้วยระบบ โครงสร้างน้ำ”
- ๗๗/ บ้านลิ่มทอง อ.นางรอง จ.บึงกาฬ
“เครือข่ายการบริหารจัดการน้ำแล้ง น้ำหลอก”
- ๘๗/ คลองรังสิต อ.หนองเสือ จ.ปทุมธานี
“เพื่อมคลองเป็นแม่น้ำ”
- ๙๗/ บ้านศาลาดิน อ.พารmontาล จ.นครปฐม
“บริหารจัดการ ๔ น้ำ” (น้ำท่วม น้ำแล้ง น้ำกร่อย และน้ำเสีย)
- ๑๐๗/ กลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลลับบ้านดุน อ.เมือง จ.พะเยา
“บริหารจัดการอ่างเก็บน้ำขนาดเล็ก และระบบกรະจาyn้ำธรรมชาติ”
- ๑๑๗/ บ้านปากชวด ต.พะแสง อ.บ้านตาขุน จ.สุราษฎร์ธานี
“จัดการป่าอ่องอึน ด้วยป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง”
- ๑๒๗/ ชุมชนตำบลลดงเขี้เหล็ก อ.เมือง จ.ปราจีนบุรี
“บริหารสรวน้ำประจำไร่นา พัฒนา กองทุนสวัสดิการชุมชน”

มาตรฐานกับพระเอก นางเอก กันเถอะ

พีกบ

ผู้นำพาเด็ก ๆ เข้าสู่การเรียนรู้ที่จะอนุรักษ์ล้ำน้ำ และผืนป่า ด้วยปฏิหาริย์ข้ามมิติแห่งเวลา เปิดเผยให้เห็นถึงปัญหาชีวันท้าทาย จนกระทั่งค้นพบกุญแจแห่งความสำเร็จ

เด็กชาย

ผู้มีความสนใจฝรั่ง ชอบเก็บเกี่ยว ประสบการณ์ใหม่ ๆ แม้จะชอบ เอาแต่ใจตนเอง แต่ก็เรียนรู้ ที่จะปรับตัวให้เข้ากับทุกคน

เด็กหญิง

กึ่งตัวจะเล็กนอบบาง มีอารมณ์อ่อนไหว กับสิ่งรอบตัว ก็ยินดีที่จะผจญภัยไปในโลกกว้าง ด้วยรอยยิ้มและความกล้าหาญในแบบของเด็ก ๆ

เครื่อข่ายลุ่มน้ำ แม่น้ำป่า

อ.กัญญาณิวัฒนา จ.เชียงใหม่
“ระบบจัดการป่าต้นน้ำ”

ปากเกรอะญอ (ภาคเหนือ)
๔

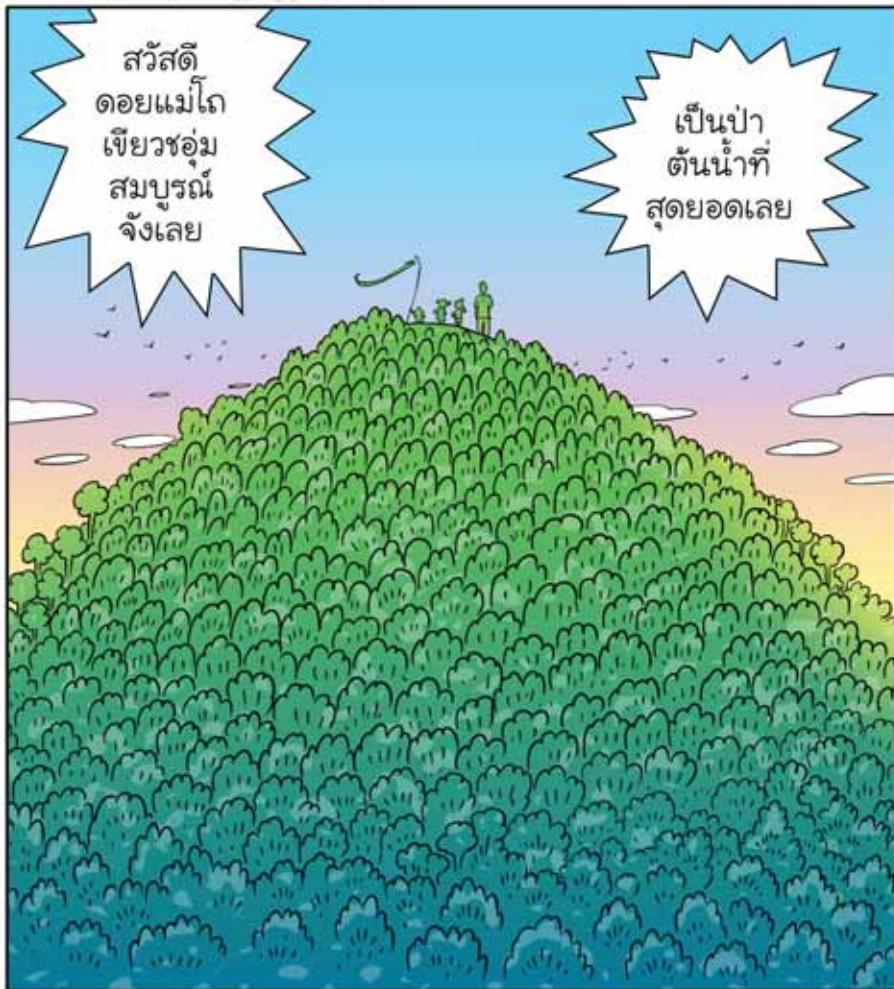
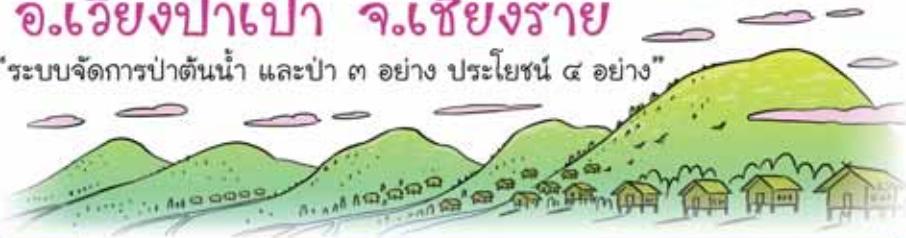

ເຄຣືອຂ່າຍຊຸມຈະຮັກຢືນປ່າລຸ່ມນໍ້າລາວ

ອ.ເວີຍງປ່າເປົ້າ ຈ.ເຂື້ອງຮາຍ

“ຮະບບຈັດກາປ່າຕົ້ນນໍ້າ ແລະປ່າ ຕ ອຍ່າງ ປະໂຍ້ຮັນ ແລະ ອຍ່າງ”

แล้วทำไงให้น้ำ
กลับมาเหมือน
เดิมได้ครับ.เนี่ย!

ครีด

กลับถึงหมู่บ้าน
แล้วพวกรอจะเห็นว่า
พวกราทำให้แม่น้ำ
ใสสะอาดได้สำเร็จ

โดยต้องใช้ความรู้
ความเข้าใจและ
ความสามัคคีของ
คนในชุมชนไป

เมื่อเป้าหมายถูกต้อง
หนทางก็ชัดเจน แล้วเรา
ก็ลุยกับข้างหน้าพร้อมๆ กัน
เราก็เข้าใกล้เป้าหมายที่ลังน้อย
และรัดขึ้นทุกที ชั่ว ชั่ว ชั่ว
นั่นเองพวกรา
หมู่บ้าน

โอ๊ะ

เย้

ลงครับ
ให้มัน
บรรยายไป

ตามว่าอะไ
ลงไม่ได้ยิน

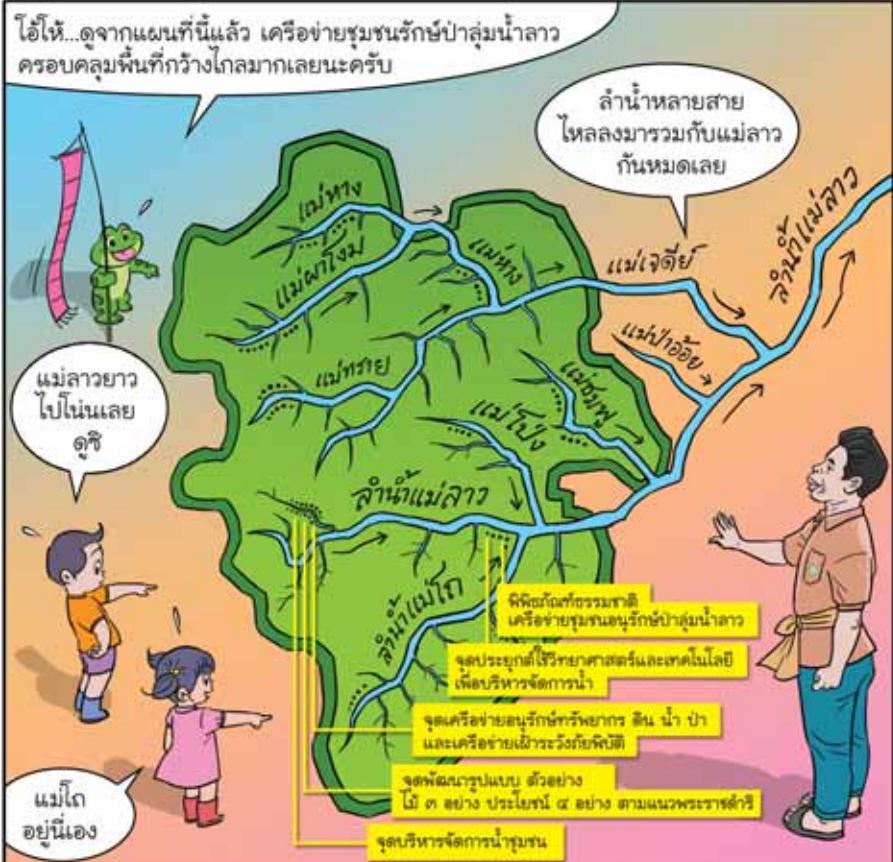
ໃແລ້ວ ສກພປ່າມີບັນຫາຮມ່ຽນເວັກທີ່ມີບັນຫາຕາມ ພວກເຮົາຈຶ່ງຕາລຸງ
ຮວມຕົວກັນເປັນ “ກລຸ່ມຄົນຮັກຍໍປ່າ”ເພື່ອຂ່າຍກັນຫາແນວທາງ
ອນຮັກຍໍແລະພື້ນພູປ່າຕົ້ນນໍາແມ່ລາວຮ່ວມກັນ

ອີກ ຕ ປີເຕັມາໄດ້ຂໍຍາພລເຄຣອ່າຍເພີ່ມເຂົ້າເປັນ ៩០ ໜ່ມບ້ານ
ພັກນາເປັນ “ເຄຣອ່າຍຫນຮັກຍໍປ່າລຸ່ມນໍ້າລາວ”
ກໍາໄຟໄປຮ່ວມສົມນໍາກໍາທົງໝາດມີສກພສົມບຸຮົດເຫັນ

ໄຟຟເຕ...ຕ່າງແນນທີ່ນີ້ແລ້ວ ເຄືອຂ່າຍຮຸນຫວັກຢ່າງສຸມນໍາລາວ
ຄຽບຄຸມພື້ນທີ່ກ່າວງໄກລາມກາເລຍນະຄຽບ

ໜ່າຍດອຍນ່າຍຕັ້ນນໍ້າອຸ່ງໜ້າກ່າວໄກລັກນີ້ຈິງ
ແຕ່ກ້າສກພັບປ່າແທ່ງໄດ້ມີປຸງທາກີຈະສົງຜົລ
ສຶກກັນຍ່າງແນ່ນອນ

ຍັງຕີ້ກ່ອຕອນນີ້ເຮົານີ້ເຄືອຂ່າຍ
ຂ່າຍກັນສອດສອດແລ ຂ່າຍເຫຼືອ
ກັນແບບນີ້ຈີ່ງຍືນຍົງ

ອີ ອີ

ຍັງຍືນຕ້ວຍ

๗๖

บ้านห้วยปลาหลด อ.แม่สอด จ.ตาก

“จัดการป่าอย่างยั่งยืน”

แม้แต่พันธุ์เม็กกี้หายไป เช่น ไม่มีนาฬิกา
ไม่ย่างกีกสับมาแต่กหุ่น่องอกงามอึกครั้ง
เพาะการมีส่วนร่วมในการตัดแลป่า^{ที่}
โดยบังฟันที่ป่าให้แต่ละคนดูแล
แต่มิให้การครอบครองสิ่งชีวิต
อย่างแท้จริง

ไห! ปลื้ม!

พากลูก ๆ เข้ามอน
ก่อนนะเดี๋วเลา
ของเด็ก ๆ แล้ว
หวังว่าจะได้พบ
กันอีก

แหะ! ห้องร้องดังเลย

หัวจัง

ว้าว! บวน
งามจังเลย

นี่หน่อไม้ไผ่ลาย หนูต้อง
นำไปปูร่องก่อน
ผิดหรือแกง
ก็ได้นะจิง

รอไม่ไหวแล้วครับ
ห้องมันร้องว่า หัว ๆ

กลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน
อ่างเก็บน้ำห้วยทราย

อ.พร้าว จ.เชียงใหม่

"บริหารจัดการอ่างเก็บน้ำขนาดเล็กและระบบกรະจายน้ำ"

แล้วที่เรากำลังปันอยู่นี่
วันล่วงไปหน่องจังหัวดึงให่มี
หรือครับ ทำไมมันกันดาร
อย่างนี้นะ โอย...เมื่อย

เอ...นั่นก่ออะไรกัน
ใครมาทำไว้ในป่าดง
อย่างนั้นนะ

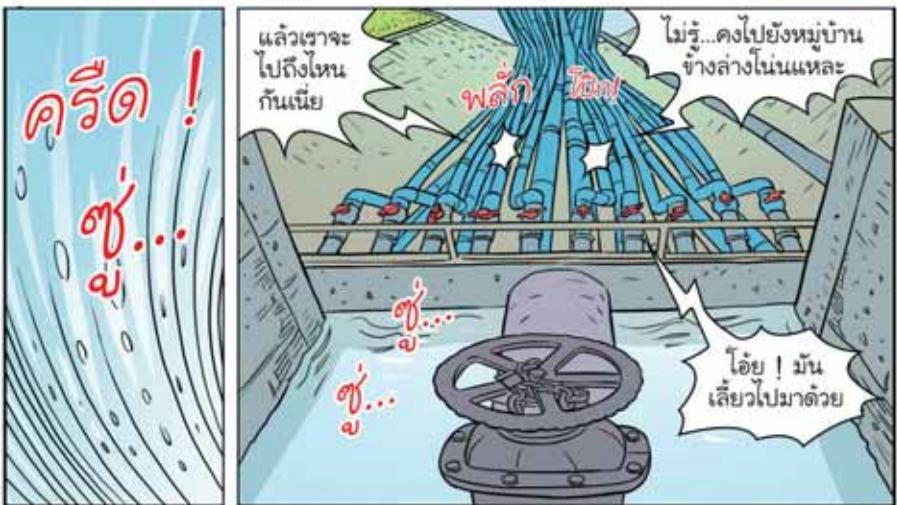

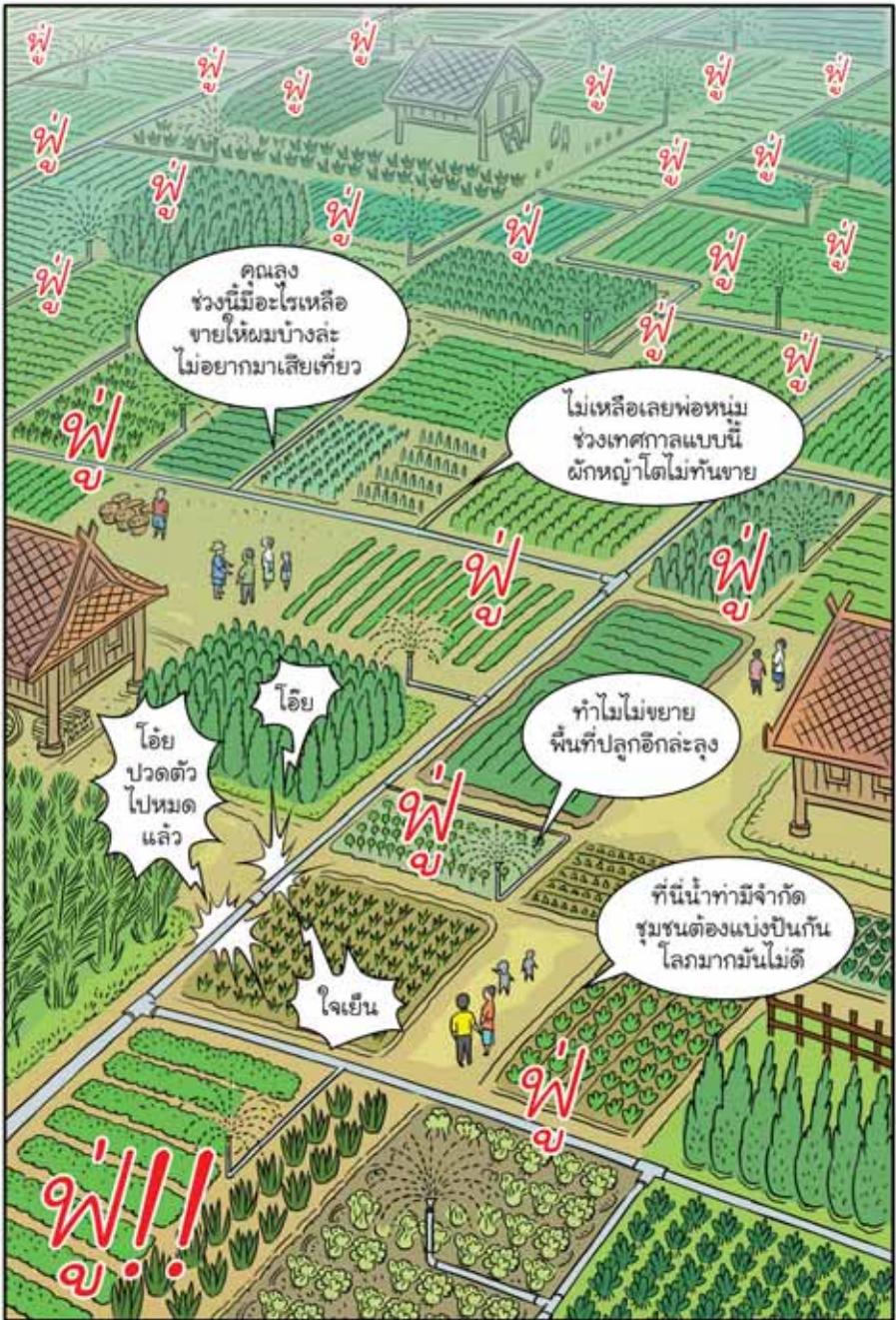
อะ อะ อย่างเพ่งຄຸກໄປ ແອ່ງນ້າເລີກທີ່ເຫັນນີ້
ຫ່ວຍຖຸບົນໃຈຕູ້ຄົນໄວ້ໜ້າຍຮ້ອຍຮົວໃຫຍນະ ຮູ້ນັ້ນ

การที่เรามาจัดการน้ำ ต้องร่วมมือกันหลายฝ่ายมาก ชาวบ้านทั้ง ๕ หมู่บ้าน ต้องมีข้อตกลงร่วมกันในทุกปัญหา ต้องมีความติดในการร่วมแก้ปัญหาเหมือนกัน จึงจะทำสำเร็จ ซึ่งพวกเราทำได้มาก

ว้าว

ภาระคงต้องแบ่งปันกัน ไม่ใช่แค่คน ไม่ใช้แค่เด็ก ไม่ใช่แค่ชุมชน ทั้งหมดต้องร่วมมือได้

แน่นอนเน้อ

นั่นพิโน ตายแน

มองไปบนเนินนี้ เรายังสร้างฝายฝายน้อยเดิมไปหมด เป็นแม่เหล็ก招徠 รวมน้ำลำธารองเอาไว้ จึงจะเห็นได้ว่าหากกลุ่มบริหาร การให้น้ำชลประทานอ่างเก็บน้ำทั้งทราย ดำเนินการตาม แนวทางพระราชดำริได้สมบูรณ์มาก

มีคนมาครับ

อ้อ...นั่นกุลมสตอรี่เพาะเห็ด ของเรานี้ วันนี้เป็นวัน เก็บเห็ดพอตี มีเรื่องต้องทำ เยอะเลยล่ะ

ให้พวกเราช่วยนะคุณน้า

ให้ อยากเห็นว่า
เขาทำกันยังไง

นั่นกีตามมาเลยซิ
รับรองวันนี้ ได้กินง่องหรือย
ของเราแน่ ๆ

เคยกิน
ลาบเห็ดมั้ย
เด็ก ๆ

แกงแค^๔
ใส่เห็ดอร่อย
มากเลย

บ้านทับคริสต์

อ.พนม จ.สุราษฎร์ธานี

“บริหารจัดการน้ำอ่างเก็บน้ำขนาดเล็ก และสร้างพวง”

พ่อกบ!
เรารอยกันหนัก!
ผลไม้เมืองเขียว

ตอนนี้พวกเรา
กำลังล่องลอยจาก
คลองช่องอุ่นเข้าสู่คลอง
บางทรายนวลด

พี้วัวว!

เราจะไปไหน
ไปดูอะไรกัน

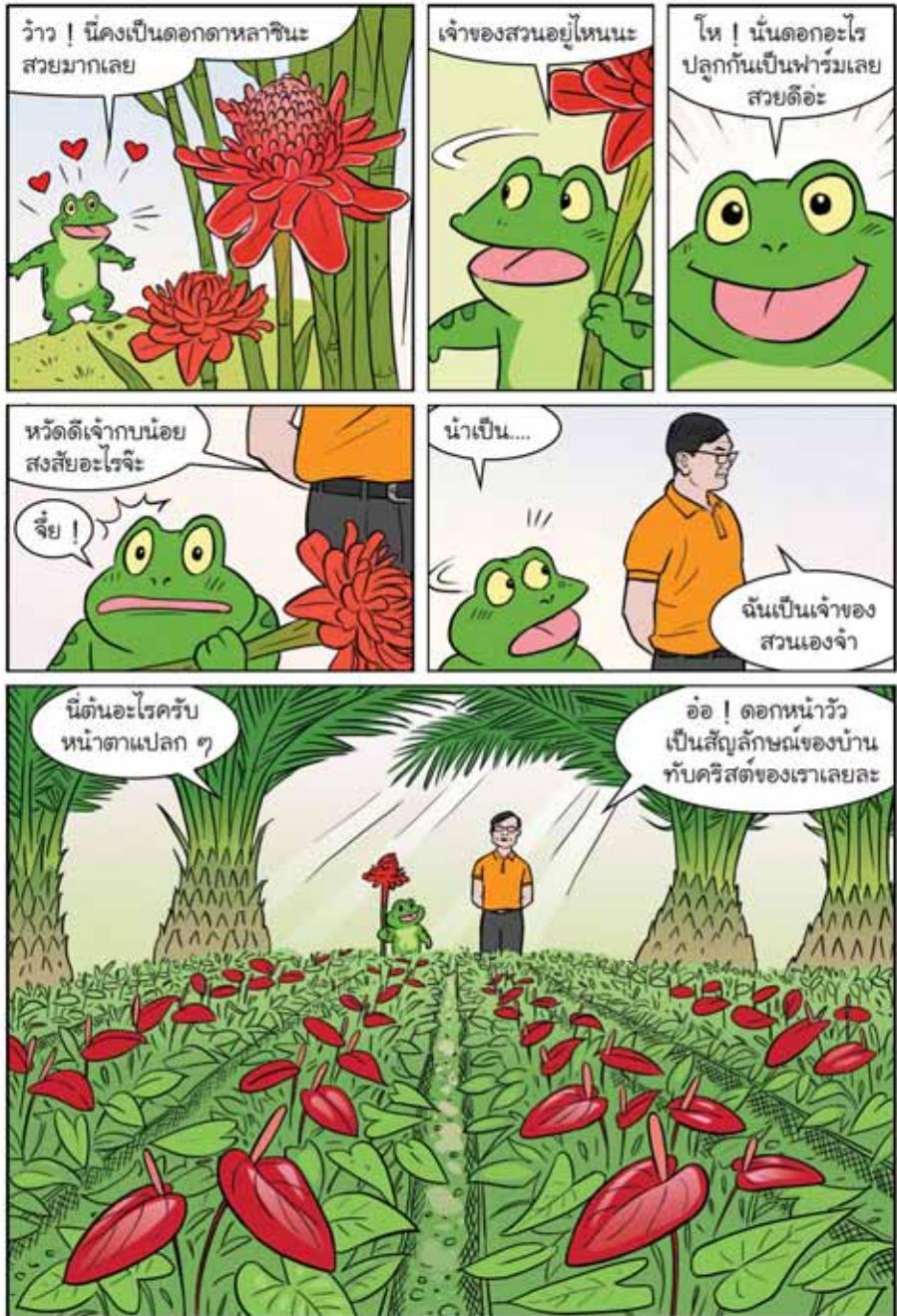
คงไม่ใช่พามาดู
สวนผลไม้บาน
ผึ้งคลองมีผลไม้หนาแน่น
ไปหมด

เออ จริงซินะ
ทำไม่เราไม่วะกิน
ผลไม้กันก่อนละ

พี้ยวัว..

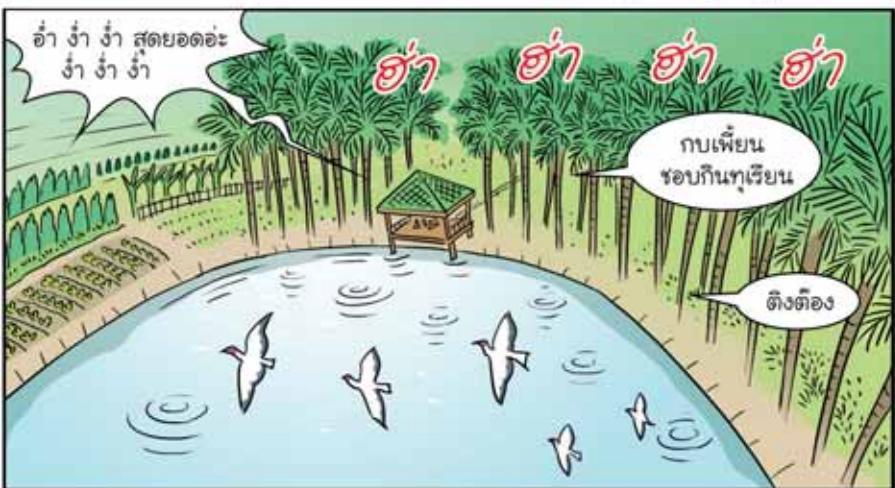

ບໍ່າະພາຊັ້ນ

ອ.ໄພເຮົ້າໄກຣ ຈ.ອຸປະລາດຍານ

“ຈັດການພື້ນທີ່ຕັ້ນນໍ້າ ນໍ້າແລ້ວ ແລະ ນໍ້າຫລາກ”

เตือนเรามีน้ำมากเท่านี้จริง แต่หากบ้านจำเป็นต้องเรียนรู้ การใช้น้ำอย่างประหยัดซึ่งเราทำกันได้สามารถลด การใช้น้ำลงครึ่งหนึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับสมัยก่อน

ลุงผู้ให้ญี่คิรับ น้ำอะไร ท่อประหลาด

นี่คือ “แอร์แว” หรือ “แอร์แวร์” คือการปล่อยให้อากาศมันแห้งเข้าไปในน้ำ วิธีนี้ทำให้น้ำมีแรงดันมากขึ้น เป็นความติดหัวบ้านเชื้อ ชินทร์ อินทร์ กอง เพาเล่าว่าสูบน้ำรอดตันนี้ เป็นสายยางขาดทำให้สายยางมันสะบัดไปมา และน้ำมันก็ฉีดแรงขึ้น... แก้เลยเสนอให้เจ้ารั้วแล้วลองต่อห่อ ทีมวิจัยก็เลยเอาไปทดสอบกัน... รึ่งมันได้ผลมาก

มีระบบแอร์แว ช่วยให้สูบน้ำไปสู่แปลงเกษตรได้ เสียค่าไฟต่ำลง ลดความเสี่ยงของเครื่องปั้มน้ำ

เราสร้างฝาย ๗ ฝาย ใน ๕ ลำด้วย เพื่อระลอกความชุ่มชื้นและเพื่อส่งน้ำไปตามคลองช่อง กะเจ้ายไปสู่นาข้าวของชาวบ้าน

เป็นวิธี
คิดมากๆ

แต่หนูสงสัยว่าหมู่บ้านน้ำขันอยู่
แม่น้ำใจง ทำไมขาดน้ำได้ล่ะคะ
ลุงคำพัน

หมู่บ้านของเรา ๔ ชี จะเห็นว่าสภาพพื้นที่เป็นภูเขาต้นทรายลับกับหินอ่อนตามหน้าดินบางมาก บุลงไปไม่ถึงกันลึกก็ชนหินขังล่างแล้ว นี้เป็นสาเหตุ
ข้อแรกของที่นี่

รู้จังซึ น้ำจะย้าย
ไปอยู่ที่อื่น

ป ย่า ตา ยาย ที่มาตั้งกรากสร้างหมู่บ้านกันไว เรา
มีน้ำ充足น้ำให้กันไม่ขาดส่วนมากนักหรอก คนยังน้อย
อาศัยแต่ลูกน้ำเดือน ๔ ในธรรมชาติก็พออยู่รอดไปได้

น้ำหาย

อีหลีบ

บางปีมากไปด้วย้ำ เพราะแม่น้ำใจง
ลันต์สิงเข้มมากความเสื่อมร้อนก็เป็น
อีกแบบ ขอยาได้

ພວກນາຍຮູ້ຮອເປົລາ ຈັນມາດໍາຍຽບເກີນ
ໄວ້ເອະເລຍ ເຈອຄຸນນຳເຫາເລ້າໃຫ້ຝຶງວ່າ
ເມືອກອົນໜ່ຽນບັນພາສັນ ໄນມິນ້າກີນນໍາໃຊ້
ສໍາບາກກັນມາກເລຍນະ

ແຕ່ເຕີຍວັນທີນີ້ມີນ້າກີນ
ໃຊ້ກັນຕລອດກັ້ງປີໄປໆນີ້ຕ້ອງ
ດຶງຖຸແລ້ວກີ່ຍັງມີນໍາພອ

ພວກນາຍຮູ້ຮ້າງເຂົມ
ພົບຍກັນເກົ່າຮຽມມາອີ້ຍອງ
ໃນຫລວງດ້ວຍ ອູ້ກາງ
ໂນນັ້ນນະ

บ้านเวียงคุก

อ.เมือง จ.หนองคาย

“พื้นที่แหล่งน้ำธรรมชาติด้วยระบบ โครงข่ายน้ำ”

ขอบคุณผู้นำและชาวบ้านทุกคน
เลยครับ ที่ทำให้พวงเรามีต้อง^ก
ทั่งถันไปเมื่อคนรุ่นก่อน

คนรุ่นต่อไปอย่างเราต้องดูแลรักษาถิ่นที่อยู่อาศัย
ให้อุดมสมบูรณ์ เพื่อสุขล้านล้านล้านต่อไป...

คนรุ่นใหม่
แต่หน้าแก่
กว่าใคร...

ตอนนี้แห่งลั่นน้ำ
ต่างเรื่องต่อ กันกันแม่น้ำโขง
ได้แล้วค่ะ

ปลาที่สูญพันธุ์กลับมาวางไข่ได้
เป็นปกติอีกครั้ง ปลาจากแม่น้ำโขง
ก็ว่ายกลับมาได้

เชะ!

ขอติดอกอย่างคือ^ก
เก็บแนวทางของน้ำเข้าเจน
ป้องกันการบุกรุก
ได้อีกด้วย

เอี๊ยะ! นั่นเรือหางปลา
ของใครนะ ถูกนี่ป่าวังไฟ
เราห้ามจับปลาภัยนิน่า

หัว! นั่นเรือ
ของเรารากอนาคต
บังloyล้ำ
อยุทีเดิม

บ้านลิ่มทอง

อ.หางรอง จ.บุรีรัมย์

"เครื่องเขียนการบริหารจัดการน้ำและน้ำหลัก"

พิกบ!
เรารอยู่ไหนกัน
บุ่ง ๆ

กระเจ แห้ง

น้ำจะเลอะไรกัน
น้ำไม่เต็มชักหน่อย
ชิมชิ

บุ่ง
บุ่ง
บุ่ง

ใจเย็น ๆ
ไว้พาก

เราเขานิ่ว
แตะกันอีกครั้ง

ฉันไม่ใช่คนอย่างนายนี่ จะได้ชิว ๆ
อยู่ในน้ำได้นาน ๆ

สติแตก
แล้วไง

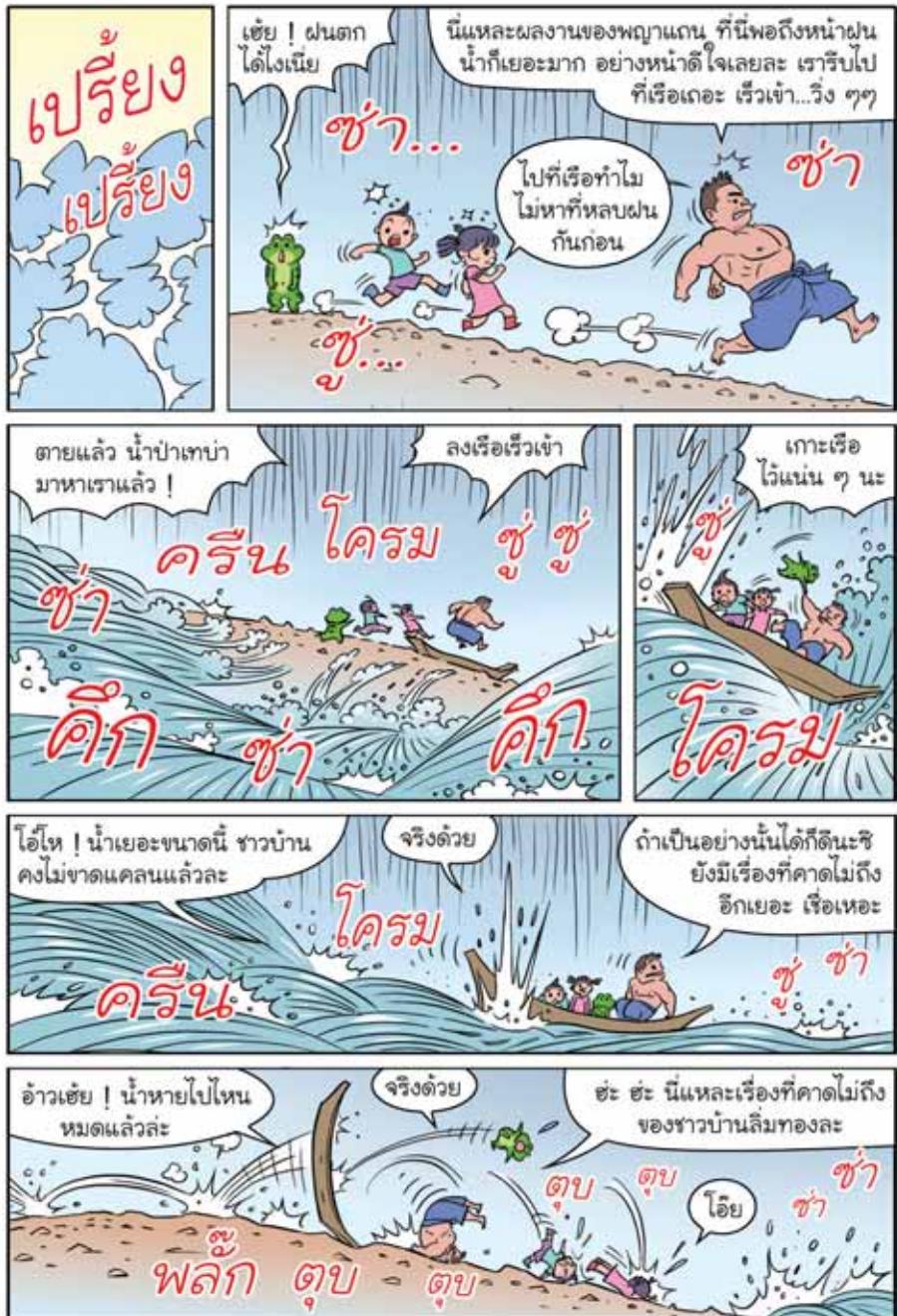
อนัน!
ตัวอะไรนะ

ระวัง

โกรธ!

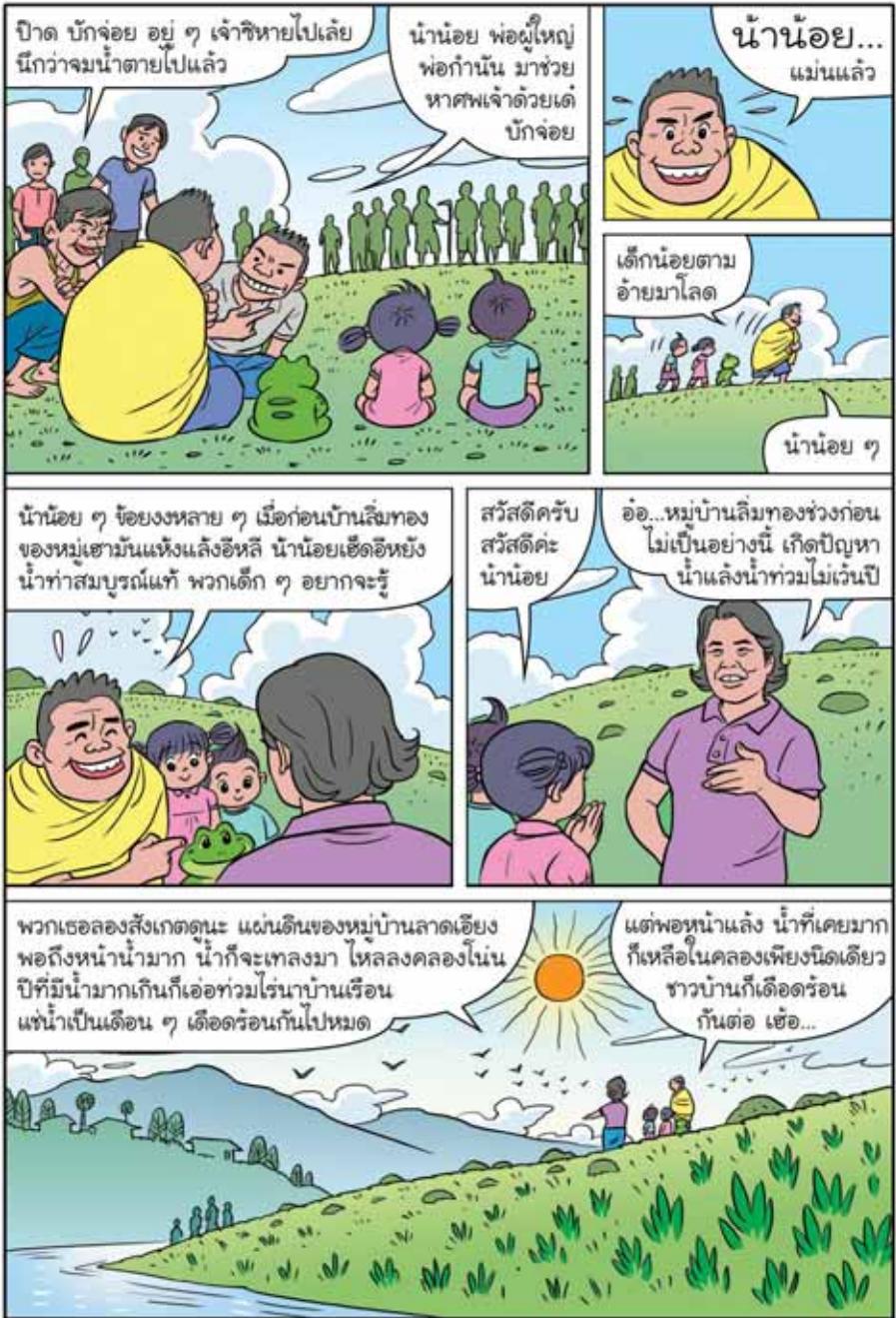

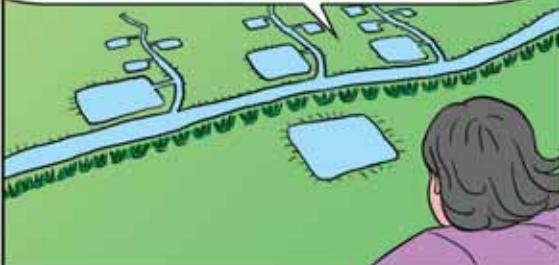

เห็นมั้ยเราจะชูคลองข่อยจากคลองให้กลับมาเชื่อมต่อกับสระแגיםลิงที่ชุดเรียงรายอยู่นั่น ผ่านไปทางสระประจ้าไวนา เรียกว่า ระบบสระบพวง ทำให้มีที่เก็บน้ำเพิ่มมากขึ้น

ก็นำน้ำแลงกีบ่มันใช้ต่อเนื่องได้จากสีเขียวคงเป็นเรื่องราวนะนั่น นะ เรายังไปดูกันเดอะ

ที่นี่จะเขียวทั้งปี เพราะเราไม่ปลูกพืชซึ่งเตี้ยว อิกแล้ว อาศัยทุษฎีใหม่ ของในหลวงทำนั้นแหละ

พวกเขากำ噪ไรกัน ล่ะนั่น

นี่แหละที่เรียกว่า ระบบจัดการน้ำล่าง ทุกอย่าง ที่พวกรเออเห็นมีการจัดการหมุด บริเวณ 3 ตำบล ที่อยู่รอบ ๆ นี่ จะทำงานร่วมกันตลอด รวมทั้ง พวกลิมเหลานี้ด้วย ปัญหาที่เคยมีซึ่งคืออยู่ หมุดไม่ปoyer่างที่เห็น

เจงอี

สุดยอดค่ะ ดูเหมือนที่นี่ที่เดิน กำลังจะกลายเป็นกอง ไปหมดเลย

จริงด้วย

คลองรังสิต

อ.หนองเสือ จ.ปทุมธานี

“เรื่องคลองเป็นแก้มลิง”

ชาวสวนป่าเมบิหารจัดการ โดยมีภูมิใจในการให้ทุกคนสามารถนำไปใช้งานได้อย่างเท่าเทียมกัน

บ้านศาลาดิน

อ.พุทธมนเทล จ.นครปฐม

"บริหารจัดการ ๕ น้ำ" น้ำท่วม น้ำแล้ง น้ำกร่อย และน้ำเสีย

ณ ชุมชนบ้านศาลาดิน ปี พศ. ๒๕๖๗

ดอกบัวเอ็ม
ล่าเรือแล้วกลับบ้าน
กันเถอะ

ติดเหมือนกัน
จะได้มีเวลาเก็บขันนุน
กับมะม่วงไปฝากราย
ที่ตลาดได้กัน...
เอ้า...พายจักรกลับบ้าน
ໄດ້ແລ້ວ...

ฉันแฝงติดแผลงนี่
เป็นกิจกรรมทางการเพื่อ
ให้เกษตรกรเข้าทำกินได้
ในปี พศ. ๒๕๖๐ เมื่อจาก
ชาวชุมชนบ้านศาลาดิน
เป็นเกษตรกรยากจน
และขาดที่ดินทำกิน

ล่าคลองที่อุดมสมบูรณ์ น้ำที่ใสสะอาด
เป็นแหล่งกำเนิดอาหารที่เป็นรายได้ให้กับชุมชน

ও๊ะ!

พีกบี... มากินทำอะไร
อยู่ตรงนี้อ่าครับ

นี่เป็นการช่วยย่อยสลายการต搭กอน
กำจัดกลิ่นเหม็น แก้ปัญหาน้ำเน่า
ทำให้ระบบนิเวศในลำคลองดีขึ้น
มีวิธีอื่นอีกมั้ยล่ะพี่กัน

กลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชน ตำบลบ้านตุ่น

อ.เมือง จ.พะเยา

"บริหารจัดการอ่างเก็บน้ำขนาดเล็ก และระบบกรองจากน้ำธรรมชาติ"

เพราะพื้นที่ลาดเอียงลงสู่วิวาน เลยสามารถจัดสร้างน้ำในพื้นที่ตามธรรมเนียมต่างประเทศ ไม่ต้องใช้เครื่องสูบน้ำ จึงลดการใช้พลังงานได้มาก การควบคุมทิศทางน้ำทำได้ตั้งแต่ป่าต้นน้ำ ให้ไหลลงอ่างและสร้างกำแพงลิ่ง ผ่านน้ำเข้าสู่แม่น้ำเมืองเล็ก กระจายสู่น้ำทั่วสู่แม่น้ำแม่กลอง ของชาวบ้านที่อยู่เรียงรายลงไปด้านล่างได้ทันทีที่เรียบร้อย

มีอีกอย่างที่อยากน้ำ
เสนอมา ก มาดแล้วจะ
เห็นว่า ที่นี่ให้น้ำกันอย่าง
มีประสิทธิภาพจริงๆ

คน้ำตันอินที่เห็นเขาระบายน้ำเข้าที่นาเขาเรียกว่า ลำเหมือง ตลอดเส้นทางลำเหมือง
มีช่องระบายน้ำเข้าที่นาฯ เรียกว่า ตีางนา เจ้าของที่นาจะค่อย
ดูแลขุดลอกเตรียมไว้รองน้ำที่จะถูกปล่อยเข้ามา

การปล่อยน้ำเข้าเหมืองต้องนัดแนะ
กันอย่างดี นี้ແเหลนเขาเรียกการ
จัดการระดับพื้นดอง

เมื่อไหร่จะถึงอ่างเก็บน้ำหัวยตุนเสียก็อ่ะ เมื่อยแล้วนะ

อ้าว! หัวดลเดือกๆ ทำไม่มานึงเข้าจัง
รออยู่นานแล้วนะเนี่ย

เพื่อรักษาป่าต้นน้ำ จึงมีการกันแนวเขตป่า ให้คนเข้างบน้อยลงมากกว่ากันข้างล่าง ตอนปี ๒๕๖๕ เมื่อครั้งในหลวงเสด็จมาพะ夷า ท่านผู้ใหญ่ฟ้อง ไชยสาร ได้กราบถูลขอพระราชทานอ่างเก็บน้ำหัวยุตุน กรรมชลประทานจังมาสร้างให้มีอีปี ๒๕๖๕

เดี่ยววันนี้ได้ขยายแนวคิดการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำและการจัดการน้ำให้กับเยาวชนกว่า ๒๐ คน โดยสำรวจเก็บข้อมูลอย่างสม่ำเสมอ เป็นกำลังสำคัญมากๆ

ทำตามแนวทางพระราชดำริ ความพอเพียง ไปหาความรู้ และการเผยแพร่ความรู้

รุ่มชนน้อมนำแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เกษตรทฤษฎีใหม่ เพื่อปลูกให้เหมาะสมกับช่วงฤดู และการจัดการน้ำ จัดการพื้นที่ด้วย

นิดเดียวทิ้งหลังทิ้งให้ลงอ่างเก็บน้ำหัวยตุน ยังมี อีกหลายหัวยนะ เช่น หัวยน้ำแข็ง หัวยหินครก ที่เมื่อ ก่อนน้ำแห้งหมด

หากคนหัวยอกันสร้างฝายชะลอน้ำลายดูดใน ร่องหัวยต่างๆ ทำให้เป็นพูเข้มแข็งได้ น้ำหัวยจะมากขึ้น

กลับมาเป็นป่าที่อุดมสมบูรณ์ เหมือนเดิมเสียทีมีตัวเอง

เรามีอ่างเก็บน้ำหัวยตุนบานฯ ดอยจ่ายน้ำลงไปเก็บไว้ในสระไปรังอ้อ อ่างหัวยแซ สระแก้มลิง เป็นจุดสำรองน้ำชั่งล่าง พร้อมจ่ายน้ำไปในที่เกษตรของชาวบ้าน ผ่านทางลำเหมืองขนาดเล็ก ที่ถูกบุด ทำร่องเตรียมการไว้ก้าวหน้าที่

๗๘

ชุมชน บ้านป่ากชวด

อ.บ้านตาขุน จ.สุราษฎร์ธานี

“จัดการป่ายังยืน ด้วยป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๕ อย่าง”

มวลน้ำซึ่อกากพื้นที่ ให้ตัวก่อภัยก่อเนื่องพะระราษ์ต่ำริบ้าน ป่า ๓ อย่าง ประโภชน์ ๔ อย่าง สังเสริมให้ชาวบ้านปลูกไม้เสริมในสวนยาง ช่วยเพิ่มภัยคุกคามกันในช่วงราศีทางตก จึงไม่กระทบกับต่อรายได้ครัวเรือน ผลจากการอนุรักษ์ป่าทำให้น้ำดี และปริมาณน้ำยางก็เพิ่มขึ้น มีรายได้จากการขายของตัวดันยาง แฉมมืออาชารบริโภคในครัวเรือนอีกด้วย

ใกล้ถึงบ้านแล้ว แต่อยากแนะนำการปรับเปลี่ยนวิถีการเกษตร เพิ่มอาหารสร้างรายได้ ด้วยการปลูกป่า ๓ อย่าง ประโภชน์ ๔ อย่าง เป็นการเพิ่มพื้นที่ป่าให้อุทยานและชาวบ้าน กินใช้ได้ด้วยน้ำเป็นแนวทางพะระราษ์ต่ำริบ้าน ที่ให้ชาวบ้านกับป่าอยู่ด้วยกัน อย่างยั่งยืนจริงๆ

ชุมชนตำบลดงขี้เหล็ก

อ.เมือง จ.ปราจีนบุรี

“บริหารสาระน้ำประจามีเรนา พัฒนาองค์ทุนสวัสดิการชุมชน”

เราส่งน้ำให้ ๓๐๐ ครัวเรือน
อาศัยไฟฟ้าจากโซล่าเซลล์ ดอยส่องน้ำขึ้นหนองเก็บน้ำ

เขามีบัญชีกินการเพาะปลูก
ตลอดทั้งปี ทำให้ชาวบ้าน
แต่ละครัวเรือนกำหนด
รายจ่ายและรายได้
ล่วงหน้าได้เลยล่ะ

ปกิกินการเพาะปลูก

การรวมกลุ่มเพื่อเสริมให้ชุมชนเข้มแข็ง
โดยจัดตั้งองค์กรชุมชน สถาบันการเงิน
ชุมชนดำเนินผลิตขึ้นเหล็ก กองทุนสวัสดิการ
ชุมชนดำเนินผลิตขึ้นเหล็ก เมื่อปี ๒๕๕๙
มีสมาชิก ๗๙๑ คน มีเงิน ๒๘,๔๓๐ บาท
สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน
สนับสนุนอีก ๕๕,๐๐๐ บาท

ทำเนียบ พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติจัดการน้ำชุมชน ตามแนวทางราชดำเนิน

๑. เครือข่ายอุปน้ำแม่ละอุป ด.และหมวด อภัยภูมิวัฒนา จ.เชียงใหม่
นายอิตา พนาเกเรียงไกร โทร. ๐๕๓-๒๔๙-๐๑๔
นายเดชา นทีที่ โทร. ๐๘๗-๑๓๔-๖๖๖๖
๒. เครือข่ายชุมชนห้วยป่าอุ่นน้ำลำว ต.เมืองเชียงใหม่ อ.เมืองเชียงใหม่ จ.เชียงราย
นายอินเมือง ไวยกรณ์ โทร. ๐๘๙-๕๕๘-๓๗๗๗
นางสาวกัชชกร ไวยกรณ์ โทร. ๐๘๙-๑๓๙-๓๓๗๙
๓. ชุมชนบ้านห้วยปลากัด ต.ต่ามแม่ส่องนา อ.แม่สอด จ.ตาก
นายไพรัชญ์ กิริยุคศรี โทร. ๐๘๒-๒๐๕-๒๙๙๙
นายจักรพงษ์ มงคลศรี โทร. ๐๘๙-๕๕๙-๒๙๙๙
๔. กลุ่มบริหารการใช้สิ่งประทุมอย่างเป็นน้ำหนักทราบ ต.เชื่อมผาก อ.พร้าว จ.เชียงใหม่
นายสังกานต์ ใหม่คำ โทร. ๐๘๙-๑๓๙-๙๙๙๙
นายกิมเมือง พรมถอย โทร. ๐๘๙-๑๕๓-๒๐๗๙
๕. บ้านทับศรี ต.คลองชลสุ่น อ.พนม จ.สุราษฎร์ธานี
นายปฏิค พมุต โทร. ๐๘๙-๗๗๐-๓๓๖๖
นายวิชาญ บุญปะวงศรี โทร. ๐๘๒-๒๖๘-๗๗๗๗
๖. บ้านผลขัน ต.ลีโรง อ.โพธิ์亥 จ.อุบลราชธานี
นายคำทัน เข็มไชย โทร. ๐๘๙-๗๗๔-๖๖๐๐
นายหลุย ธรรมเที่ยง โทร. ๐๘๙-๒๕๙-๗๗๙๙
๗. บ้านเมืองคุก ต.เมืองคุก อ.เมือง จ.หนองคาย
นายกระสันต์ ปานเมศรี โทร. ๐๘๙-๗๗๙-๐๐๙๙
นายสุชาติ ตัดทราบขาว โทร. ๐๘๙-๔๕๙-๓๓๓๓
๘. บ้านเมืองห้อง ต.หนองโน๊ส อ.หนองร่อง จ.บุรีรัมย์
นายพงษ์รัตน์ แยงุญชรารักษ์ โทร. ๐๘๙-๘๘๘-๖๖๖๖
ว่าที่ร้อยตรีอุบลกิลป์ พุทธชุมแสง โทร. ๐๘๔-๑๐๙-๕๕๙๙
๙. คลองวังสีต ต.บึงข้าวอ อ.หนองเมือง จ.ปัตตานี
นางสาวกนิษฐา แสงมา โทร. ๐๘๙-๒๒๔-๔๔๔๔
นายอักษร น้อยสว่าง โทร. ๐๘๙-๗๗๘-๗๗๗๗
๑๐. บ้านศาลาดิน ต.หมากลังษ์ อ.พุกามมูล จ.นครปฐม
นายวันชัย สักดิ์แดง โทร. ๐๘๙-๔๕๙-๖๖๕๐
นางสาววิภาดา อุบลจิณดา โทร. ๐๘๙-๕๕๐-๓๐๐๗
๑๑. กลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนท่านบ้านกุ่น ต.บ้านกุ่น อ.เมือง จ.พะเยา
นายสม หลวงโนนไห้ย โทร. ๐๘๐-๒๒๖-๙๙๙๙
นายศศิวรรษ คำสุ โทร. ๐๘๙-๔๓๔-๘๘๓๐
๑๒. บ้านปากชัวด ต.พระแสง อ.บ้านค้ำ จ.สุราษฎร์ธานี
นายวัชรินทร์ มุกดา โทร. ๐๘๙-๒๕๙-๐๘๐๓
นายภาคพล ท่านวัส โทร. ๐๘๙-๓๐๙-๖๖๖๖
๑๓. ชุมชนท่านบ้านกุ่น ต.เหล็ก อ.เมือง จ.ปราจีนบุรี
นายอรรถรส จันทร์ชัย โทร. ๐๘๙-๘๙๙-๙๙๙๙
นางสุนิษา จันทร์ชัย โทร. ๐๘๐-๙๙๙-๙๙๙๙

การคุณโดย

โอม รัชเวทย์, สลล. นาคบำรุง, ไรมรักษ์ รัชเวทย์
มนัส หัสดี, สุรศักดิ์ ตวินท์, จิรอร ส่วนบาน
สุรินทร์ นาคบำรุง, ทักษิณ นาคบำรุง, สุนิสา โพธิสิงห์